

בבא קמא ק"ג

הקונה שדה בשם ריש גלותא המגרא הביאה, שאביי ביאר את כוונת הברייתא, המוכר אינו חייב לכתוב שטר אחר שהלוקח שדה מחברו וכתב בשטר שכאילו קנאו לשם חברו ריש גלותא כדי שלא יצאו עליו עוררים, אין כופין את המוכר לחזור ולכתוב לו שטר מכירה אחר שיהא בידו להוכיח שבאמת קנאו לעצמו. מפני שהוא היה צריך להתנות ולהודיעו שיכתוב לו שטר נוסף, כדי שיורשי ריש גלותא לא יתבעו ממנו את השדה. ואם אמר לו על מנת, כופים את המוכר לכתוב שטר נוסף. כעת שואלת הגמרא, מה חידשה הברייתא שאם לא התנה אינו יכול לבקש לכתוב שטר חדש, הרי הדבר פשוט? מבארת הגמרא, החידוש הוא שהקונה אינו יכול לומר למוכר, ידעת שאני קונה את השדה לעצמי, וכשאמרתי שאני קונה את השדה בשם ריש גלותא התכוונתי לחוזה ולהצלה. וברור שאיני זורק את מעותי בחינם, אלא נתתים על דעת שתכתוב לי שטר על שמי. והמוכר יכול לומר, תנאי היה לך עם מי שקנית בשמו והוא יכתוב לך שטר אחר.

וכן מבארת הגמרא שבסיפא הברייתא מחדשת, שאם אמר לו על מנת כופים את המוכר למכור, כשהקונה אמר לעדים לפניו ראו שאני רוצה שטר אחר, ולא אמר זאת למוכר. והמוכר אינו יכול לומר, סברתי שאתה אומר אני רוצה שריש גלותא יכתוב לי שטר אחר. מפני שהקונה יכול לומר טרחתי ואמרתי לעדים בפניך כדי שאתה תכתוב את השטר.

רב כהנא נתן מעות עבור פשתן¹⁵², והפשתן התייקר. ובעל הפשתן מכרו כדי לתת את הדמים לרב כהנא. ורב כהנא בא לרב ושאל מה לעשות, האם יקח את המעות. ואמר לו רב אם כשמכרו אמרו זהו הפשתן של כהנא, לך וקח את המעות. ואם לא, אל תקחם משום רבית. שואלת הגמרא כמי הדברים נאמרו? אם כבני ארץ ישראל שאמרו, מי הודיעו לבעל חטין שיקנה חטין לבעל מעות¹⁵³, וכיון שלא הודיעום רב כהנא לא זכה בהם. האם רב כהנא היה צריך לקחת מעות, ונתן ארבע וקבל שמונה שהוא רבית! הרי רב כהנא נתן מעות על מנת לקנות את הפשתן, והפשתן שקנה התייקר ממילא. ואלו שמכרוהו גזלוהו ממנו והם משלמים את דמיו ביוקר כשעת הגזילה, ובשעת הגזילה הוא התייקר כבר? אומרת הגמרא שרב כהנא נתן להם מעות באמנה, ורב כהנא לא משך את הפשתן כיון שלא היה להם פשתן כשקבלו ממנו את המעות¹⁵⁴ והם התנו לתת לו פשתן כל שנה בשער

152 הגמרא הבינה בהו"א שהוא משך והפשתן היה פקדון בידם. תוס'.

153 ומשום כך אם לא היה מודיע ללוקח שהוא מוכר עבור רב כהנא רב כהנא לא היה זוכה במעות וכמו שרב כהנא קיבל ממנו והוא נראה כרבית. תוס'.

154 רש"י כתב שנתן להם מעות באמנה לפני שהיה להם פשתן. התוס' הקשו הרי גם רבי ינאי מודה שאסור לקבל מעות אם לא היו לו פירות באותה שעה שפוסק עמו. ורבי ינאי אמר מה לי הם מה לי דמיהם רק כשיש לו פירות

הזול. ושנינו, יצא השער פוסקין אף על פי שאין לזה יש לזה.

ורב לשיטתו שעושים אמנה ומבארת הגמרא, שרב שהורה לרב כהנא שאסור לו בפירות ולא בדמים

לקחת את המעות שהם קבלו עבור הפשתן, כיון שלא

אמרו שהם מוכרים את הפשתן עבורו. משום שפוסק בזה כשיטתו במה שאמר בפרק איזהו נשך, עושין אמנה ליתן מעות על השער הזול בפירות, לקבל פירות בשער היוקר. ואין עושין אמנה בדמים, אסור לתת למוכר דמים של עכשיו כשבא לשער היוקר לקבל פירותיו מפני שהוא נראה כרבית, מפני שנתן לו שני סלעים וקבל ארבע.

משנה

הגזול את חברו שו"פ ונשבע ויליכנו אחריו אפ" למדי
הגזול את חברו שו"פ ונשבע ויליכנו אחריו אפ" למדי
כפרה עד שיחזיר לנגזל עצמו שכתוב "לאשר הוא לו יתננו". לא יתן לא לבנו של נגזל להוליכו לנגזל. שאם יאנסוהו חייב להחזיר שאינה השבה עד שיגיעו לידו. ולא לשלוחו, אבל נתן לשליח בית דין¹⁵⁶. שזה מתקנת חכמים מפני תקנת השבים שלא נחייבו להוציא ממון רב בהוצאת הדרך. ואם מת נגזל יחזיר הגזול לבניו¹⁵⁷.

נתן או שמחל את הקרן ולא את החומש או חוץ מפחות משו"פ בקרן
נתן לו את הקרן ולא נתן לו את החומש, מחל לו על הקרן, לאחר שהודה לו, ולא מחל לו על החומש, מחל לו על החומש

מחל לו על זה ועל זה חוץ מפחות משוה פרוטה בקרן, אינו צריך לילך אחריו. נתן לו את החומש ולא נתן לו את הקרן, מחל לו על החומש ולא מחל לו על הקרן, מחל לו על זה ועל זה חוץ משוה פרוטה בקרן, צריך לילך אחריו. נשבע והודה ונתחייב קרן וחומש ונתן לו את הקרן, ונשבע לו בשנית על החומש שנתנו לו, ושוב הודה, הרי זה משלם חומשו של חומש, מפני שהחומש הראשון נעשה קרן. עד שיתמעט הקרן של חומש משוה פרוטה, שלא יכפור לו שוה פרוטה.

וכן בפקדון שנאמר: "וְכַחֵשׁ בְּעֵמִיתוֹ אוּ בְּפִקְדוֹן". או בתשומת יד, הלואה שנאמר "בְּתִשׁוּמַת יָד". בגזל שנאמר "אוּ בְּגִזְלָה". או עושה שכר שכיר שנאמר "אוּ עֲשֵׂה אֶת עֵמִיתוֹ". או מצא אבידה וכחש בה שנאמר: "אוּ מָצָא אֲבִידָה וְכַחֵשׁ בָּהּ וְנִשְׁבַּע

בשעה שפוסק ורב חולק ואוסר לקבל במקרה כזה מעות אלא רק פירות. ותוס' מיישב את פירוש רש"י שבגמרא באיזהו נשך שרבי ינאי אוסר רק בהלואה, אבל במקח פוסקים על שער שבשוק אפ" אין לו באותה שעה. ומה שפירש רש"י שם שרבי ינאי אינו מתיר דמיהן אלא בפירות שהרי כאן מוכח שמתיר לקבל אפ" מעות. והלכה כרבי ינאי. תוס'.

155 כגון שנשבע מעצמו שגם בה חייב חומש ואשם, שהרי ב"ד משיבעים רק בטענה שתי כסף והודאה שו"פ. או שטענו שתי כסף והודה בפרוטה. תוס'.

156 פירש מפני תקנת השביעם לא יוציא ממון רב בהוצאות הדרך. ומשמע שליח ב"ד ישמור עד שהנגזל יבוא. תוס' מפרשים שהמשנה מדברת על אחריות הדרך שנפטר כשנתן לשליח ב"ד ויש לו כפרה מיד, ואינו צריך להמתין עד שיגיע ליד הנגזל. תוס'.

157 נראה שבא להשמיע שאפ" לירשעים יוליך למדי. או לומר שאין חילוק בין הנגזל לבניו לענין קרן חומש ואשם. שלא כמו שבנו של הגזול אינו משלם חומש על גזל אביו. תוס'.

על 'שְׁקָר' הרי זה משלם קרן וחומש ואשם.

גמרא

גזל ואינו יודע ממי

מהמשנה אפשר לדייק דוקא נשבע לו, אבל לא נשבע לו, לא צריך להוליך אחריו עד שבא לידיו ושואלת הגמרא כמי היא המשנה? לא כרבי טרפון ולא כרבי עקיבא. ששנינו בברייתא, גזל אחד מחמשה ואינו יודע איזה מהן, וכל אחד אומר אותי גזל. מניח גזילה ביניהם ומסתלק דברי רבי טרפון¹⁵⁸. רבי עקיבא אומר לא זו דרך מוציאתו מידי עבירה, עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד לידיו של הנגזל, ולא מספיק שיניח לפניו ונאמר שמי שהוא שלו יקח אותה. אם המשנה כרבי טרפון הרי אפילו שנשבע רבי טרפון אמר שמניח גזילה ביניהם ומסתלק¹⁵⁹, ואינו צריך להביא לידיו ומספיק שמניח לפניו שהרי הבעלים שם. אם כרבי עקיבא הרי אפילו שהוא לא נשבע רבי עקיבא אמר, עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד? עונה הגמרא שהמשנה היא כרבי עקיבא¹⁶⁰. ורבי עקיבא אמר שאינו יוצא מידי עבירה עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד, רק היכן שנשבע. משום שהכתוב אומר "לְאִשֶׁר הוּא לוֹ יִתְּנֶנּוּ בְּיוֹם אֲשַׁמְתּוּ". ורבי טרפון סובר שחכמים עשו תקנה אפילו אם הוא נשבע. מפני תקנת השבים וכאן שיש לו ספק מספיק שיניח את הגזילה ביניהם.

וכמו ששנינו בברייתא, רבי אלעזר ברבי צדוק אומר תקנה גדולה התקינו, שאם היתה הוצאה יתירה על הקרן משלם קרן וחומש לבית דין, ומביא אשמו ומתכפר לו. חכמים עשו תקנות בגזול, וכך עשו תקנה בגזול ונשבע והודה והנגזל אינו כאן. שאע"פ שכתוב "לְאִשֶׁר הוּא לוֹ", תקנו שיתן לשליח בית דין ויהא תחת ידם עד שיבא נגזל ויטלנו¹⁶¹. ורבי עקיבא סובר, שחכמים עשו תקנה כשהוא יודע ממי גזל, ולאחר זמן בית דין מחזיר את הממון לבעליו. אבל בגזל אחד מחמשה שאינו יודע ממי גזל, והממון לא חוזר לבעלים, לא עשו חכמים תקנה.

הקשה רב הונא בר יהודה ממה ששנינו, אמר רבי שמעון בן אלעזר לא נחלקו ר"ט ור"ע על שלקח אחד מחמשה ואינו יודע מאיזה מהן לקח, שמניח דמי מקח ביניהם

158 ואפ' לרב הונא ורב יהודה שאמרו במנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייבמפני שברי ושמא ברי עדיף כאן מודים שאינו חייב לשלם לכל אחד, שהרי הוא ברי שברור לו שארבעה משקרים. ואפ' ר"נ ור"י שאמרו שפטור יכלים לסבור שכאן יהיה חייב מפני שהוא מודה שהוא חייב לשלם מנה לאחד מהם. תוס'.

159 בפ' המפקיד העמידו שלא דוקא מניח ביניהם אלא יניח עד שיתברר מי הבעלים. תוס'.

160 הגמרא מעמידה בנשבע כר"ע, ולא בלא נשבע כר"ט מפני שבכל מקום רוצים להעמיד כר"ע שכל הסתמות של התנאים הם אליבא דר"ע. רש"י ותוס'.

161 תוס' הקשו מדוע ר"ט אמר שמניח ביניהם ומסתלק הרי משמע שאם אין הוצאת הדרך יתירה מוליכה אחריו למדי. ואין לומר שרק בחמישה בני אדם היא הוצאה מרובה על הקרן שהרי מהברייתא מעשה בחסיד רואים שגם בשנים עשו תקנה. וי"ל שהמשנה מדברת אפילו בהוצאה יתירה על הקרן. וצריך להוליך עד מדי או עד ב"ד אם מוצא ב"ד קרוב יותר. והמשנה נקטה מדי לפרש שמדובר בהוצאה מרובה כשצריך להוליך למדי כשאינו מוצא ב"ד עד מדי. ולכן העמדנו לפי ר"ע משום שלפי ר"ט אפ' כשאינו מוצא ב"ד אינו צריך להוציא הוצאה יתירה על הקרן. תוס'.

ומסתלק, כיון שלא עשה איסור דיו בכך, שהרי לא כתוב "לאשר הוא לו" אלא במקום שחטא וצריך כפרה. על מה נחלקו שגזל אחד מחמשה בני אדם ואינו יודע מאיזה מהן גזל. שר"ט אומר מניח דמי גזילה ביניהם ומסתלק, ור"ע אומר אין לו תקנה עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד. ואם נאמר שנשבע לשקר והודה, מה ההבדל בין כשלקח ובין כשגזל. הרי נשבע לשקר ועל שבועת שקר כתוב "לאשר הוא לו" בין על גזל, בין על תשומת יד שבא לידיו בהיתר.

ועוד קשה ממה ששנינו מעשה ברבא הקשה ממה ששנינו, ¹⁶² מעשה בחסיד אחד שלקח משני בני אדם ולא היה יודע מאיזה מהן לקח, רבי טרפון אמר לו הנח דמי מקחך ביניהם והסתלק. ורבי עקיבא אמר, אין לך תקנה עד שתשלם לכל אחד ואחד. ואם רבי טרפון ורבי עקיבא חולקים בשנשבע, האם חסיד נשבע בשקר! ואם תאמר שנשבע לשקר ואחר כך חזר בתשובה והיה חסיד, הרי כשאומרים מעשה בחסיד אחד הוא או רבי יהודה בן בבא, או רבי יהודה ברבי אילעאי. ורבי יהודה בן בבא ורבי יהודה ברבי אילעאי היו חסידים מתחילתם?

י"ל שהמשנה כר"ט שמודה לר"ע אבל לרבי עקיבא חייב לתת לידיו של מי שחייב לו אפילו אם לא נשבע. ורבי טרפון מודה לרבי עקיבא כשנשבע, מפני שלומדים מהכתוב: "לְאִשֶׁר הוּא לוֹ יִתְּנֶנּוּ בַיּוֹם אֲשֶׁמְתוֹ" שמי שכפר ונשבע והודה חייב לתת את הקרן והחומש למי שהוא חייב לו. ורבי עקיבא חולק ואומר שאפילו שהוא לא נשבע קונסים אותו. שואלת הגמרא, האם לרבי טרפון חייב לתת לידיו רק אם נשבע, אפילו בלא שבועה הרי הוא הודה ¹⁶³, וכפרה והישבון כתובים בגזל הגר במי שהודה "וְהִתְּנוּ אֶת חֲטָאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ" ¹⁶⁴. כמו ששנינו בבבוייתא, מודה רבי טרפון באומר לשנים גזלתי אחד מכם מנה ואיני יודע איזה מכם נותן לזה מנה ולזה מנה שכבר הודה מפי עצמו ¹⁶⁵, והוא בא לצאת ידי שמים. ואפילו שבית דין אינו יכול לחייבו אין יוצא מידי עונש עד שישלם לשניהם שהרי לא החזיר לבעלים?

אלא רבא אמר המשנה כד"ה ור"ט מודה אלא ¹⁶⁶ אמר רבא, המשנה שונה והיא כדברי כיון שידע ממי לקח ונשבע צריך כפרה הכל. ובלקח מאחד מחמישה ואינו יודע ממי רבי טרפון ורבי עקיבא נחלקו בין בנשבע ובין בלא נשבע. רבי טרפון לא מחייב

162 התנא של חסיד אחד חולק על שמעון בן אלעזר. רש"י.

163 וכיון שהודה הוא בא לצאת ידי שמים וצריך להוליכו למדי כמו שצריך לתת לכל אחד מנה. תוס'.

164 רש"י.

165 מלשון זה ומפירכא נוספת זה דייקן בהמפקיד שמדובר בבא לצאת ידי שמים. והקשו תוס' הרי במעשה בחסיד ודאי שבא לצאת י"ש. וי"ל שבתחיה בא לדון אם חייב מצד הדין. או שאמר שאינו חייב לצי"ש אלא בגזל שעשה איסור. תוס'.

166 רש"י מפרש לפי הגרסא אלא אמר רבא שאני מתניתין שרבא מתרץ את המשנה לד"ה. התוס' הביאו יש ספרים שלא גרסו אלא ומשמע שרבא בא לתרץ את הפרכא שהקשו לר"ט, והמשנה היא כרבי טרפון. תוס'.

להחזיר ליד הנגזל, ורבי עקיבא מחייב, כיון ששם אין יודע למי גזל ולא יוצא שמים כלל. אבל במשנה כיון שידע ממזי גזל והודה, כיון שהוא יכול להחזיר את הממון לבעליו, הוא כמו שאמר לו יהיו לי בידך. ולכן אם נשבע, אפילו שאמר לו יהיו לי בידך, כיון שהוא צריך כפרה אינו די עד שיתן לידיו. אבל אם לא נשבע, הוא פקדון בידי עד שיבוא ויקח אותו.

